

ZO VERDUURZAAM JE JOUW TENTOONSTELLING!

OH YES!

Ja, ik wil verduurzamen!

Als culturele organisatie wil je verduurzamen. Sterker nog je bent er vast al mee bezig. Toch denk ik dat er op het gebied van duurzaamheid nog veel winst te behalen is in de tentoonstellingsbouw. Er wordt tot nu toe weinig (tot geen) rekening gehouden met de impact die een tentoonstelling achter laat op de aarde. De duur van een tijdelijke tentoonstelling is vaak kort en de materialen worden maar één keer gebruikt om vervolgens de container in te gaan. Dat kan echt niet meer! Als creatieve maker wil ik graag kennis delen en handvatten bieden om dit onderdeel binnen jouw organisatie te verduurzamen. Jouw duurzame keuzes voor tentoonstellingsbouw kunnen de CO2 voetafdruk van jouw locatie verminderen of zelfs minimaliseren.

Dit document biedt handvatten om duurzamere keuzes te maken bij het bedenken en realiseren van museale tentoonstellingen. Deze tips en informatie kunnen jou en jouw organisatie inspireren vanaf de eerste fases van een nieuw tentoonstellingsproject.

Hoe gebruik je deze handvatten?

Op de volgende pagina zie je een verdeling van drie categorieën: hergebruik, delen en nieuw. Begin bij het begin. Zijn er binnen jouw organisatie materialen, elementen of vitrines die je zou kunnen hergebruiken? Ja? Super! Doe dat, het bespaart je veel tijd en geld. Misschien is hergebruik geen optie, kijk dan of je een samenwerking kan vinden. Wellicht kun je materiaal lenen of huren van een andere organisatie of partij? Heb je ook die opties bekeken, maar nog steeds geen complete tentoonstelling? Kijk dan naar wat je nieuw kan aanschaffen door duurzame keuzes te maken, ik geef een aantal voorbeelden!

Zo doorloop je het hele pad en maak je samen met jouw team duurzame keuzes. Waarschijnlijk zijn niet alle opties haalbaar of wie weet bedenk je nog andere mogelijkheden. Dat is helemaal oké. Iedere kleine stap naar duurzaamheid helpt!

Zo lees je de legenda

Om je meer inzicht te geven is er bij ieder handvat een thema toegevoegd. De legenda hiervan lees je hier:

PRIJS - duurzame keuzes maken hoeft niet altijd duur te zijn, het kan je soms zelfs geld besparen.

TIJD - er is soms te weinig tijd om overal aandacht aan te besteden. Nadenken en beslissen over verduurzaming kan veel tijd kosten, maar soms zijn er ook snelle en makkelijke oplossingen. Deze deel ik graag met je!

KEUZE - voor veel 'standaarden' zijn ook duurzame opties. Je kunt bijvoorbeeld in plaats van een OSB-paneel ook kiezen voor een materiaal dat wordt geproduceerd met een lage CO2 uitstoot. Ik deel mogelijkheden waar je zelf misschien nog niet aan gedacht had. Zo kun je snelle keuzes maken die voor verduurzaming zorgen.

TIP - kennis delen maakt de wereld beter, graag deel ik een snelle, leuke, verrassende of makkelijke tip!

RECYCLING - eigenlijk is dit één van de belangrijkste dingen waar je over na kan denken voor verduurzaming; wat zijn de gevolgen van je keuzes?

WELKE KEUZES MAAK JIJ VOOR EEN DUURZAME TENTOONSTELLING?

START

1/ HERGEBRUIK

Begin bij de start van een nieuw tentoonstellingsontwerp bij het nadenken over alles wat er al is en gebruik dat als uitgangspunt.

GEbruik JE ARCHIEF!

Weet jij wat er aan materialen, meubels en elementen in het depot staat? Trek er een middag voor uit om met een open blik te onderzoeken wat je zou kunnen gebruiken voor de nieuwe tentoonstelling.

KOOP TWEEDE LEVEN

Constructiehout nodig? Neem eens een kijkje bij Buurman, een werkplaats en bouwmarkt voor hergebruik van materialen. Naast verkoop nemen ze ook materiaal aan.

[http://](#)

GOOI NIETS WEG!

Als de tentoonstelling eenmaal staat, ga dan direct opzoek naar mogelijkheden om jouw tentoonstelling (of delen daarvan) een tweede leven te geven.

TRANSPORT

Bestel voor het transport van collectiestukken of materialen niet de eerste de beste courier, maar ga opzoek naar een duurzaam transportmiddel, zoals bijvoorbeeld een fietscourier of een vervoerder met een elektrische auto.

MUSEUM MARKTPLAATS

TIP! Kijk eerst of je hetgeen wat je zoekt tweedehands kan aankopen. Voor de museale sector is er een speciale objecten en meubel-marktplaats waar je presentaties kan aankopen.

Daarnaast is er ook een marktplaats voor gebruikte interieurbouw projecten en materialen!

[http://](#)

KLIK HIER!

LEEN HET!

Onderzoek welke kansen er liggen om bijvoorbeeld vitrines of AV-apparatuur te lenen (huren). Begin op tijd door jouw zoekopdracht te delen met de markt en collega musea. Doe dit na concept fase of zelfs voor het ontwerpproces, op deze manier kun je vraag en aanbod beter op elkaar afstemmen.

2/ DELEN

Bedenk voordat je iets nieuws laat maken dat delen een duurzamere keuze is! Er zijn meerdere mogelijkheden om de aarde niet verder uit te putten.

DENK NA OVER HOE JE TRANSPORTEERD!

- Door modulair te bouwen transporteer je geen lucht en hergebruik je de grondstof eenvoudiger. Zorg dat je meubel in delen getransporteerd wordt. Je noemt dit ook wel flatpack verpakken.

- Verruil beschermfolie of bubbelpastic voor een paardendecken, deze zijn makkelijk her te gebruiken.

3/ NIEUW

Ben je er nog steeds niet uit en is de enige optie iets nieuws aanschaffen? Maak dan verantwoorde keuzes.

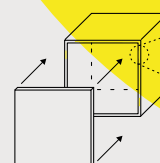
KIES VOOR BOOMVRIJ

13% van de boskap wordt gebruikt voor de Europese papierindustrie. Papier kan gemiddeld vijf keer gerecycled worden, daarna degradeert het tot toiletpapier. Een duurzame papierkeuze is dan ook boomvrij papier.

BOUW MODULAIR

Door modulair te bouwen zijn meubels makkelijk in- en uit elkaar te halen. Op deze manier kunnen circulaire materialen beter gerecycled worden.

Modulair bouwen kan eenvoudig met een Clamex verbinding

MATERIAALKEUZE

Kijk kritisch naar je materiaalkeuze. Je kunt zonder het type materiaal te veranderen, binnen budget toch een verduurzaming kunnen doen. Hierbij een paar suggesties:

MDF	→	Spaanplaat bv. Pfeleiderer / Unilin
OSB	→	ESB bv. Elka strong
Acrylaat	→	GreenCast Acrylaat bv. Pyrasied
Dibond	→	Karton bv. de Bij
Acrylaat verf	→	Biobased verf bv. Fairf

MAAK EEN BEWUSTE HOUT KEUZE

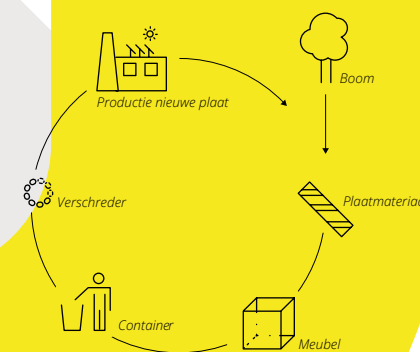
Door hout te kiezen met een FSC en/of PEFC certificering lever je actief een bijdrage aan het in stand houden van bossen wereldwijd. Daarnaast worden alle kansen voor een klimaatvriendelijke, circulaire economie benut.

FSC-certificering is ook een instrument tegen ontbossing.

KIES VOOR CIRCULAIRE MATERIALEN

Wanneer een materiaal circulair is, betekent dit dat het terug de keten in kan. Op deze manier worden er geen nieuwe grondstoffen aangeboord uit de aarde. Stel deze vraag als je een materiaalkeuze maakt. Hout is hier een mooi voorbeeld van:

EXPERIMENTEER MET BIOBASED MATERIALEN

Een goed alternatief, zowel voor esthetiek als voor constructie, zijn biobased materialen. Klik op de link voor biobased inspiratie afkomstig uit Nederland.

[http://](#)

Deze handvatten zijn nog maar het begin. Ik ben nieuwsgierig: welke inspiratie neem jij mee bij je volgende keuze?*

Klik hier om een voorbeeld uit de praktijk te bekijken, ik laat je zien op welke manier je een aantal tips kan toepassen!

PRIJS

TIJD

KEUZE

TIP

RECYCLING

CASUS

Ter illustratie laat ik je graag zien welke duurzame keuzes ik – wel en niet – maakte in deze voorbeeldcase. In de tentoonstelling Nazipropaganda voor de Jeugd 1933-1945 lieten we zien hoe de propaganda van de Duitse regering overal voelbaar was – thuis, op straat en in de klas.

In 2020 maakte ik, met de kennis van toen, de beste keuzes op het gebied van duurzaamheid voor deze tentoonstelling in het Nationaal Onderwijsmuseum. Maar op sommige vlakken kijk ik nu heel anders naar de keuzes die ik toen maakte. Daarom neem ik je graag mee in mijn keuzes en laat ik zien wat ik nu anders zou doen.

De gele cirkels geven aan welke duurzame materialen werden gebruikt en welke overwegingen werden gemaakt in dit project. In de witte cirkels lees je welke elementen hier niet zo duurzaam waren, maar hier zijn inmiddels goede alternatieven voor.

Voor dit ontwerp is er bijvoorbeeld gekozen om de informatieve teksten en afbeeldingen direct op hout te printen, waardoor er geen tweede materiaal nodig was voor de informatiedrager. Maar in de materiaalkeuze is er geen FSC/PEFC hout gebruikt. Dat betekent dat het hout niet het keurmerk had dat gaat over duurzaam bosbeheer. Nu kies ik altijd voor hout met een FSC/PEFC certificaat.

Bekijk alle keuzes rustig en met aandacht. Wil je meer weten over het concept achter deze tentoonstelling? Klik dan hier!

Het gebruik van attributen is geminimaliseerd.

Hergebruik van glas.

Folie teksten zijn niet PVC vrij.

Er zijn attributen uit het museum archief gebruikt.

De gehele constructie is modulair.

Geen FSC/PEFC hout gebruikt.

Er is geen biobased verf gebruikt.

KLIK HIER!

Voor het behang is gewone lijm gebruikt.

De beamers zijn in bruikleen.

De hoogte van de panelen was te hoog voor de technische installatie.

Deze stalen pinnen komen uit eigen archief.

Direct op het hout geprint.

Standaard formaat hout gebruikt.

Der Weg zum Palast

führ

STRAAT

Het creëren van eenheid en saaiheid waren speerpunten van het partijbeleid. Voor dit werden technieken gebruikt: van symbolen, kleuren en krachtige beelden tot een verplichte begroeting - was dat volledig achter haar leider staan.

Het straatbeeld veranderde drastisch. Het was overal, op vlaggen, op affiches, op straten. Kinderen liepen mee en jongens trokken eropuit in het t-shirt. Meisjes in de marineblauwe rok. Bund Deutscher Madel.

Muren en reclamezuilen werden gebruikt. De ideologische berichten. Op affiches met antisemitische teksten. Aangegeven waar het nationaal werd verheerlijkt met afbeeldingen van mannen en vrouwen.

Omringd door de beeldtaal van de tijd in het Duitsland van Adolf Hitler.

CASUS

In 2024 maakte ik de Tentoonstelling Jetse, hier ontdek je de tekenkunst Cornelis Jetse, de kunstenaar die generaties kinderen liet kijken, dromen en leren met onder andere *aap noot mies*.

Met meer kennis en ervaring op het gebied van duurzaamheid heb ik deze tentoonstelling opgebouwd vanuit een bewuste blik op materiaalkeuze en hergebruik.

Je ziet dat er bij deze tentoonstelling veel minder witte circels aanwezig zijn. Dat komt doordat er goede, duurzamere alternatieven gevonden zijn voor materialen die in eerdere projecten minder milieuvriendelijk waren. Zo is er, wanneer nieuw materiaal nodig was, gekozen voor gerecycled acrylaat en voor houtvrij FSC-gecertificeerd papier. Daarnaast lag de focus bij het ontwerpen van deze tentoonstelling op recyclen en hergebruiken in plaats van het gebruiken van nieuwe materialen. Zo zijn veel onderdelen en meubels zijn afkomstig uit eerdere tentoonstellingen.

In dit project vallen de transportkosten relatief hoog uit in CO2, niet omdat er veel meer gereden is, maar omdat we de rest van de milieu-impact sterk hebben weten te minimaliseren. Hierdoor weegt de transportuitstoot binnen de totale impact zwaarder mee.

Hout komt uit uit de tentoonstelling Nazipropaganda voor de jeugd, 1933 – 1945 (2020).

Beeldschermen & audio zijn permanent onderdeel van het museum.

Folie teksten zijn niet PVC vrij.

Houtvrij FSC-gecertificeerd papier.

90% van de wanden is hergebruikt.

Hergebruik
van acrylaat.

Deze houten plankjes komen uit de tentoonstelling Aahhh!

Stalen houders
komen uit een
eerdere
tentoonstelling.

Deze tafel is omgebouwd, oorspronkelijk was het een poduim.